

30. szám. 1869. Július 29.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
 AZ „ATHENAEUM”
 IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
 (BEELŐTT EMICH SUSZTÁV-FÉLÉN)
 NYOMDÁBAN.

Cikkek: „Erdélyi képek.“ XXXII. Torda. *Nemes Ödön-től.* — „Ninivéről.“ *Szokoló Viktortól.* — „Egy ismeretlen magyar jakobinus.“ *Hattyúffy Dezső.* — „A titkos ítéletészkék.“ *Cs. M.-tól.* — „Gróf Beresényi Miklós.“ — „A kohászatról.“ — — — „Robinsoniádák a tizenkilencedik század-

ban.“ *P. J.-tól.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“

Képek: A tordai ref. templom. (Nemes Ö. rajza.) — Az asszír múzeum nagyterme a párisi Louvre-ban. — A khorzabádi ásatások. („Ninivéről“ szóló cikkünkhöz.) — Gróf Beresényi Miklós, II. Rákóczy Ferenc fővezére.

Ujdonságok.

* (Az angol kormány) is konzulságot szándékozik föllátni Pesten, s ez állomásra egyik házánkiát emlegetik.

* (A honalapítás ezredéves évfordulójának) megünneplésére annyi terv érkezett be a városházához, hogy máris egy bizottmány alakult, mely e terveket vizsgálja, illetőleg némi intézkedéseket is tesz. E bizottság azzal a tervvel foglalkozik, hogy a nagy közönség fölhívás által lenne fölszolitandó a közelgő ünnep lehető-fényes megülésére, az országgyűléshez pedig kérvényt szándékozik benyújtani, hogy törvényszerűleg intézkedjék, mikép a nagy nap nemzeti jubileum legyen.

* (Szász Károly a „Corvina“-nak adta át) „Álmos“ című regényes époszát, melyet az akadémia bíráló bizottsága mult évben száz arany pályadíjjal koszorozott meg. E mű költői szép nyelven s élénk leírásokban tünteti föl honkereső őseink hajdankori történeteit, felhasználva egyszerűen a magyar hitrege adalékait is. — A „Corvina“ a nép számára érdekes versgyűjteményeket is ad ki. Kiadásainak első szállítmánya már néhány nap mulva meg fog jelenni.

* (A katonai mérnöki kar) új szervezete szentesített ő felsége által, s e szervezet szerint a két mérnöki ezred egyes zászlóaljai az egyes tartományok fővárosaiban fognak elhelyeztetni a végből, hogy a magasabb műszaki iskolákból a hadseregbe lépő egy éves önkénteseknek alkalma legyen tanulmányaik folytatására, ha netán katonai mérnöki fogyerre szánják magukat.

* (Bormessza Bertalan előfizetési hírdet) „Késői szerelem“ című egy köteles eredeti regényére, mely september végén jelenik meg s melyre az előfizetési ár 1 frt, diszpéldány 2 frt. Az előfizetési pénzek agustus végeig a szerzőhöz, Eperjesre küldendők.

* (Uj színházi lapról) beszélnek, melyet Mandel nyomdász fogna kiadni, s egy fiatal író szerkesztene.

* (Érdekes kéziratok). Gergely Lajos Kolozsvárt nem régiben felfedezte a Károlyi Zsuzsanna, Bethlen Gábor fejedelemné fölött mondott halotti beszédek gyűjteményének kéziratát, mely 528 lapból áll, 19 beszédet foglal magában, melyeket Gergely Lajos chronologiai rendben ekkép állított össze: „1622. év május 14-én Kolozsvárt, a megdicsőült fejedelemasszony kimulása után való napon, kopersóba-tételkor prédikált Milótai Nyilas István udvari pap. Május 18-án Gyöngyösi András kolozsvári prédikátor beszélt a test fölött a palotában. 19-én Keserőy Dayka János, erdélyi püspök, a palotában. 20-án Milótai Ny. István a palotán. 22-én Keserőy D. János a palotán; ugyanazon

nap: Szilvási Márton, bánfi-hunyadi pap a palotában. 23-án Gyöngyösi András ismét a palotán. 24-én Milótai István a kapu-közben, mikor a test Kolozsvárról Fehérvárra indított. 25-én Déési István dévai pap, Tordán a kamara-háznál. 26-án Gyöngyösi András Enyeden; ugyane napon Keserőy D. János Károlyfőhérvárt, midőn a test oda érkezett. Junius 29-én beszélt Czeglédi János, ecsedi pap és senior; a test akkor már a sírboltba lévén helyeztetve. 30-án Hellepous János, nagy-tályai pap. Junius 1-én Keserőy D. János, elmondván a bucsuztatót is, mely alkalommal a test újra kihozatott a várudvar piacára; ugyanezen alkalommal beszélt Gönczi József nagy-bányai első pap, és a tiszán-inneni tractus superintendense; ezután az ékestellu Alvinci Péter kaszai főpredikátor szónokolt, a geneologia előzám-lálásával; ismét e napon: Keresszegi István, zilahi pap és szilágyi esperes. Junius 2-án prédikált Sepsi Mihály szathmári főpap, és Junius 3-án a végelhelyeztetés után harmadnapal Várad István bodrog-keresztúri lelkész. E halotti beszédek latin és magyar nyelven megjelentek Gyula-Fehérvárott 1624-ben, s azoknak egy példányos — mint a Károlyi-család derek és tudományos levéltárnoka, Valter Géza nünket értesít — a gr. Károlyi család levéltárában őriztetik. A nyomtatvány negyedrébten jelent meg, s gondolhatolag jó vastag kötetet képez.

* (Négy távirati hír Krakkóból.) Minden megjegyzés nélkül, csupán a táviratok összeállításával közöljük az alábbi borzalmas dolgot „Krakkó, jul. 23. Az itteni karmeliták zárdájában tegnap a törvényszéki vizsgáló-bizottság egy huszonegy év óta befalazva levő apácát talált. A nő meztelen, elvadult s irtózatot állapotban van. Látása szörnyű volt. Az esemény leírhatlan fejtűnést okozott.“ A bécsi „Presse“ tudósítása így szól: „Névtelen feladás következtében egy törvényszéki bizottság papi assistentia mellett a karmeliták kolostorába ment s ott egy apácát talált, ki 21 év óta egy sötét üregben volt elrejtve. Borzasztó látványt nyújtott a teljesen meztelen, megvadult, megőrült szerencsétlen áldozat. Gallecki, krakkói püspök maga jelent meg, mint pápai delegátus a kolostorban, hol a leghevesebb kifakadásokkal illette a főnöknet és az apácákat, mint a kik nem is nők, hanem furiák. A zárdagyóntatóját felfüggesztette hivatalától. „A „P. Lloyd“ távirata a következőket jelenti: „A főállamügyész maga vette kezébe ez ügyet. A papi hatósággal való alkudozás miatt a vizsgálat nem folytatatik kellő erélylyel. Az elzárt apáca neve: Ubrik Borbála; a szerencsétlen a szó szoros értel-

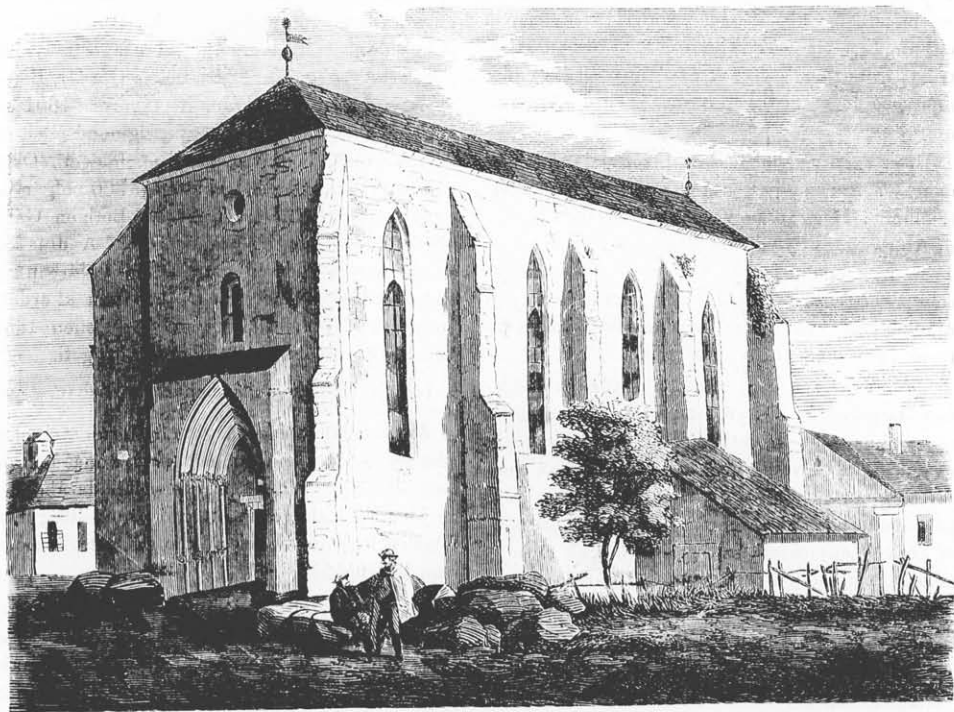
Ötödik évi folyam.

30. szám.

Pest, 1869. Július 29-én.

Erdélyi képek.

XXXII. Torda.

A tordai ref. templom. (Nemes Ö. rajza.)

Torda az Enyedtől Kolozsvár felé nyuló út-
 valban fekszik, s a Keresztes mező egyik füstői
 pontját képezi. A mint az utas a Letom-hegyre
 fölér, már a távolban megpillantotta a várost,

mely ugyan nem ragyog a fénytől, de kétségen
 kívül Erdély egyik legnevezetesebb városa. Tor-
 da az ugynevezett „öreg“ városokhoz tartozik, s
 ezen nevet terjedelménél fogva is megérdemli.

germán nyelvekkel. Az eredmény kitünő volt. Több tudós, előleges egyetértés nélkül alkalmazván a zend és szanszkrit nyelvet a perzopoliszi

feliratokra, azokat így módon tökéletesen megfejté. Ily módon fel volt fedezve az ősz perzsák és az Akhemenida fejedelmek nyelve is.

IV.

(Kisérletek a méd, babiloni és asszír feliratok megfejtésére. A bizutuni óiáisi hármus felirat.)

A perzopoliszi feliratokban talált tulajdonságoknak a többi feliratban való ugyanazonosságát lehetségessé tette a méd feliratok betűjegeit is meghatározni, s a babiloni- és asszír feliratokból legalább néhány elemet fölismerni. Ezen előrelépés egyzersmind annak tudomására is vezetett, hogy e két utóbbi feliratokban a perzopoliszi-től egészen különböző nyelvvél van dolguk a buvároknak. Azt is érezték csakhamar, hogy ha tovább akarnak haladni, az összehasonlításához sokkal bővebb forrásokra, azaz újabb feliratok szövegére van szükségük.

Ez újabb szövegekkel Rawlinson ezredes szolgáltat, a bizutuni hármus nyelvű feliratokat nyújtván át a tudománynak.*)

Az oly híressé vált bizutuni emlék, melynek számára az ék-iratok megfejtése történetében kitünő hely jutott, Dárius Hisztaszpesz uralkodása idejéből származik, ki a trónra Krisztus előtt 521-ben. Cirus halála után nyolc év múlva ült. Bizutum Kermansah várostól keletre egy órányira van, a hajdani Media nyugati határa felé, azon ut mentében, mely Babilonia- és Asszír felől Ekbatánába vezetett. Hitvány falucska ez, mely mellett emelkednek a feliratok- és domborművekkel telt sziklák. Lehetlen volt alkalmasabb helyet keresni ennél, melynek szemlélete felkölti a képzelmi erőt. Hatalmas, ötszáz lábnál magasabb sziklafalazat uralkodik itt a hegyi folyam partján elnyúló út felett. A szikla függélyes falát kiegyengették és kicsiszolták, s aztán ezen természetes kólapra, a föld színétől 300 lábnyi magasságban véssette be Dárius azon emlékiratot, mely uralkodása első éveire vonatkozik. A korona számos követelője legyilkoltatá Kambizeszt, Cirus utódát, s a birodalom számos tartományát elszakítá; Dárius ellenük fordult fegyverével, a tartományokat egyenkint visszacsatolta, személyeiket pedig kézrekerítette s aztán kivégeztette őket. Ezen győzelmeket ábrázolják a feliratok közt látható domborművek. Kilenc fogoly fejedelmet láthatunk itt hosszú sorban, kezeik megkötözve s nyakuk kötélre fűzve, mely végigfut az egész soron. Dáriusznak sokkal nagyobb alakja a foglyokkal

szemben látszik, homlokán diadém, keze (tekintélye jelzésére) fölemelve, lába pedig a földre sujtott tizedik fogoly fejedelem testén nyugszik. A földre sujtott fejedelem alakja fölött levő táblácskán, hét sorban ezen feliratot olvashatni:

„Ezen *Gomáta*, a mágusz hazudott, midőn így szólott vala: én *Bordija* vagyok, Kurus (Cirus) fia; én vagyok a király.“

Herodot ismeré ezen bitorló máguszt, kit ő Szmerdisznek nevez.

A megköötözött fejedelmek mindegyike fölött látható felirat tudtukra adja nevüket, s a föllázított tartományt is megismerteti velünk. A főfelirat, melyet Dárius alakja fölött láthatni, így kezdődik:

„Én vagyok Dárius, a nagy király, királyok királya, Persia királya, a tartományok királya, Vistaszpa (Hisztaszpesz) fia, Arsamáma unokája, a Hakhámanis (Akhemenidák) törzséből való. Dárius király mondja: atyám Vistaszpa, Vistaszpa atyja Arsamáma, Arsamáma atyja Arjaramna, Arjaramna atyja Tsispis, Tsispis atyja Hakhámanis vala. Dárius király mondja: Ime, ezért hivattatánk vala Hakhámánisiják-nak (Akhemenidák-nak.) Ős-régi időktől fogva hatalmasak voltunk vala; ősz-régi időktől fogva királyi nemzetség volt vala a mi nemzetségünk. Dárius király mondja: Nemzetségemből nyolc király vala, előttem; én vagyok a kilencedik.“ Hosszu időktől fogva vagyunk mi királyok.“

Ilyen ezen régi ázsiai királyok hivatalos irálya.

A nagy hármus-nyelvű felirat a faragott alakok fölél s feléjük oldalvást függélyes oszlopokban van elhelyezve. A perzsa szöveg, mely négyszáz sornál többet tesz ki, középhelyet foglal el öt oszlopban; a méd felirat balra van három oszlopban, s e fölött a babiloniai.

A bizutuni emlék rég idő óta vala ismeretes; mivel azonban a faragványok és feliratok igen magasban vannak, csak nagyon általános fogalmat szereztek azokról. Rawlinson ezredesnek sikerült róluk nagy költség- és fáradsággal legelsőb teljes és jó másolatot szereznie.

A mi a méd írásmódot illeti, annak rendszere az első, vagyis a perzopoliszitől — mint már fentebb is említettük, — tökéletesen különbözik; ez nem betűs, hanem szótagos írásmód, melynek minden

*) Lásd e feliratok rajzát 29. számunk 5-dik oldalán.

egyed-egy szótagot, mint: ba, ab, ma, am, tar, rat, tra, atr, art stb. fejez ki, s ezért *szótagoló* írásmódnak nevezhető. Ebből egyszersmind az is következik, hogy a méd írásmódban hasonlíthatatlanul több az írásjegy, mint a perzopolisziban, a miért olvasása, s illetőleg megfejtése is végtelenül nehezebb.

E nehézségek azonban még semmik azokhoz képest, melyekkel a harmadik, vagyis az asszír-babiloni írásmódban találkozunk, mely írásmód hagyományai azonban a ninivei leletekben a többinél még beceseb történelmi adatokkal gazdagíták a tudományt.

(Saint-Martin Vivien után).

Szokoló Viktor.

Az asszír muzeum nagy terme a párisi Louvrebán. („Ninivéről” című cikkünkhez.)

Egy ismeretlen magyar jakobinus.

Ki tudná azt előszámlálni, hány vértanuja volt a szabadságnak, hány nemeslelkű férfi volt, ki vérrel ápolá eme nagy fa gyökerét, mely századokon át nőtt és nő folyvást, melynek árnya alatt egykor milliók fognak pihenni?

Volt egykor idő, midőn idegen volt a magyar itthon, s midőn azoknak, kik a szabadságért vértüket onták, neveit még említeni is gyalázat volt; de eljön még azon nap, melyen megkoszoruzzuk emlékeiket, melyek még most ugyan nem állanak fen, s nem mutatják a hosszú küzdelmekben

elhullott szabadsághősök neveit, mert azelőtt nem volt szabad még csak nevüket is említeni.

Egy Bocskay, Bethlen Gábor, Rákóczy György, II. Rákóczy Ferenc s Tökölyi Imre emléke mig magyar él, élni fog. Igen, a nagyok emléke él, de azon számtalan férfinak hirt, kikben bár hasonló lánggal égett a szabadság- és hazaszeretet, de csak kisebb szerepet vittek a szabadság harcaiban, mert mindegyik vezér nem lehetett, nem él többé, s csak egyes családok tartották fen emléküket s hagyták apáról fiúra hátra. Sok ily nevezetes férfi

neve került már a közönség elé s ismertetett meg a magyar néppel, mely már rég elfelejté nevüket, tetteiket s hazaszeretetüket.

Nekem is jutott egy kis része a szerencsének azon dicsőségből (mert a szabadságért küzdött férfiak feledékenységbe ment nevét fölfedezni igen is dicsőségnek tartom), egy ismeretlen magyar jakobinus nevét felfedezni, s a közönséggel megismertetni; e férfi *nagy-rákói Kreskay József*, részese s egyik tagja az ugynevezett Martinovics összeküvésnek.

Kreskay József Rác-Almásán, Fehérmegyében, ezerhét száz közepe táján született, tehetős szülők-től. Atyja: János, földbirtokos s megyei tiszviselő, anyja Kovács Mária volt. Fivérei: Tamás, Ferenc és Gáspár valának, s egy nővére: Katalin. Fivérei közül a két ifjabb: Ferenc és Gáspár, szintén mint atyjuk, megyei szolgálatban álltak. Ferenc több éven át mint főügyész szolgált s intézte a megye ügyeit, Gáspár pedig 25 éven át mint esküdt (1781—1787.) aktuarius (1787—1790.), szolgabíró (1790—1806.), s végre mint számvevő, híven és ügyesen járt el kötelességében, s mint számvevő halt meg 1806-ban.

Kreskay József szintén, mint fivérei, az ügyvédi pályára készült; ifju éveiről igen keveset, csupán csak annyit tudunk, hogy már mint ifju kedvelte nemcsak a magyar, de latin s francia nyelvet is, s magát azokban egészen kiképezte. Benne, már mint ifjuban, lángoló hazaszeret égett, mit fényesen mutat azon tény, hogy ő is, követve számos magyar ifjút, részt vett a Martinovics-féle ugynevezett összeesküvésben, s a társaság összejövetelein többször jelen volt.

Midőn 1794. július vége felé Bécsben több személyt, kik jakobinus érzelmek s tilalmas levelezés gyanujában álltak, elfogtak, s a többi tartományokban is bizottmányok rendeltettek ki a jakobinus-klubokat felfedezni, hazánk lakóit félelem szállta meg. De mindezen befogatásokat a bátor magyar jakobinus-klubb nem tekinté aggodalommal, mert tudta: hogy azokkal (t. i. kiket Bécsben elfogtak) semmi tilos összeköttetés-

ben nem áll, s hitte, hogy alkotmányunk által törvénytelen erőszak ellen védve van.

Azonban a bátor klubbot felriaszták az aug. 13-án történt éjjeli elfogatások.

Elfogatott: Hajnóczy, Szerémmegye volt alispánja, Laczkovich kapitány, Szentmarjai, kik éjjel ágyaikból hurcoltattak börtönbe. A fővárosban idéző Zsigrai és Kreskay József, sejtve a vést, mely felettük tornyosult, Rác-Almásra, Kreskay József fivéréhez, Gáspárhoz menekültek, hol Zsigrai (engedve Gáspár kérelmeinek, ki családját s magát féltve, nehogy az összeesküvés gyanujába esvén, mint számosan mások, csupa gyanuból elfogassék,) csak egy napot töltött, s Almásról Vadasra, Jankovichhoz menekült, hol azonban Zsigrait az üldöző katonaság elérte s fogva vitte Budára, hol a következő év (1795.) május 20-án Szentmarjai, Laczkovics, Hajnóczy és Martinovics apptal együtt vértanui halált halt a szabadságért.

Kreskay József belátva azt, hogy hazájában élte nem biztos, s mint az összeesküvés részese, előbb-utóbb elfogattatik s vagy verpad, vagy annál irtózatosb börtön lesz hazaszeretete jutalma, Majer név alatt Párisba menekült, hol — minthogy a francia nyelvet jól érté, — csakhamar hívatalt nyert, mint hadibiztos. Fivérével, Gáspárral folytonos levelezésben állt, s leveleiben többször kéré, hogy gyermekei közül egyet küldjön ki Franciaországba. De kérelme sikertelen volt. Végre megnősült, s négy gyermek atyjává lett. Élte vég-ső éveiről s mikor és hol halt meg? rokonai s barátjai keveset, s csupán annyit tudnak, hogy mint igen gazdag ember halt meg. Levelei s egyéb írásai azonban, melyek elég nagy számmal vannak, tudományos képzettségét hirdetik s tanubizonyságot tesznek arról, hogy nagy fia lett volna honának, ha később, s nem ily zivatáros időben él.

Leveleiből, melyek kevés idő múlva kezeimbe fognak kerülni, néhányat e lap tisztelt olvasóival közölni fogok.

Hattyúffy Dezső.

A titkos ítélőszékek.

Midőn Németországban a középkorban a császár a pápa, a fejedelmek a császár, a lovagok egymás és a villongó városok ellen harcoltak, a jog- és igazságnak rendkívüli védői támadtak a *titkos ítélőszékek*-ben — Fehmgerichte — melyek működési ideje főleg a XIV. és XV. századra esnek.

A titkos ítélőszék egy elnökből — ki szabad grófnak neveztetett — és 14, rendkívüli eseteknél 28 ülnökből állott, kik egyedül ismervén az ítélőszék szerkezetét és eljárását, *beavatottaknak* neveztettek.

Ünnepélyes eskü kötelezte mind az elnököt, mind a beavatottakat titoktartásra. A ki esküjét

megszegte és így árulóvá lön, arra borzasztó büntetés várt. Előbb nyelve vágatott ki, aztán pedig hét lábbal magasabban akasztatott fel, mint a legnagyobb bűnös. Mennyire hatott e borzasztó büntetés a beavatottakra, kitűnik abból, hogy az ítélőszék titkai még a szülők és testvérek előtt is titkok maradtak.

A beavatottak titkos jelek által ismertek egymásra, és tartoztak egymást kitelhetőleg segíteni.

Az idézés a szabad gróf és 6 beavatott pecsétjével ellátott levél által történt, mely vagy a vádlott házára, vagy a legközelebbi szent képre függesztetett. A következő éjjel a kitűzött helyen várakozott reá a kiküldött avatott, ki szemeit bekötve, az ítélőszék elé vezette. Az itt követett eljárás igen egyszerű volt. Elnök előadta a vádat, mire a vádlott vagy [védhetette magát, vagy nem. Első esetben a kötelék le nem vétetvén szeméiről, szabadon bocsátatott, másodikban, midőn nem védelmezhetette magát, vagy többszöri idézésre sem jelent meg, a beavatott egyike által a legközelebb eső fára felfüggesztetett vagy leszuratott, hullája az országutra tétetett, de a gyilok az ítélőszék jelével a megölnél hagyatott,

mint bizonyítéka annak, hogy az ítélőszék igazságos keze sujtotta őt.

Ezen kívül tartattak még nyilvános gyűlések is, hol az ülnök és a beavatottak álcásan jelentek meg. E gyűlések közönségesen sirkerben tartattak, hova harangok zugása közt gyűlt éjjelkor a falu apraja, nagyja. Itt a vádlottra a fennérintett eljárás várt. Az ellenállás nélkül végrehajtott ítéleteknek két neme volt: felakasztás és leszuratás.

A bűnös ritkán játszhatta ki az ítélőszék figyelmét és menekülhetett meg megérdemlett büntetésétől; mert akárhova fordult, mindenütt titkos bírák által volt körülvéve, mi előbb utóbb halált hozott fejére.

Ezen ítélőszékekkel idővel nagy visszaélések történtek, így sokan szenvedélyhozza ítéleteknek estek áldozatul, miáltal az irányukbani tisztelget csökkent, és végre eltörlésük követeltetett, mi, miután a kor műveltségével meg nem egyeztetetőknek találtattak, meg is történt a XVI. században.

Az utolsó ítéletet Colloben, Hanoverában, mondták ki 1568-ban.

Cs. M.

Gróf Beresényi Miklós.

(II. Rákóczy Ferenc főhadvezére.)

Hazánk ezen nagyemlékeztű fiáról már lapunk múlt évi folyamának 22-dik számában van szó, hol rövid életirát adtuk s házi élete és háztartása ismertetését, mintegy korrajzul az azonkori főúri magyar élet illusztrálására. Most, midőn e nemes férfi nemes arcvonásait mutatjuk be, előrebocsátván néhány szót származásáról, jelleme bővebb ismertetését tesszük közzé Thaly Kálmán tolla után, ki történetirodalmunk terén kitünő érdemet szerzett Beresényi levelezései és életirata s jellemzése közrebocsátásával is.

Székesi gróf Beresényi Miklós előkelő, ősnemes székelv családából eredett, melynek főbirtoka — honnan előnevét is vette — Székes helység vala a Marosszéken, M.-Vásárhelytől nem messze. A XVII-dik század első negyedében már a főrendek közt említették e család, mely a fejedelmi Keményekkel, Kunokkal, Géczyekkel és Lázárokkal rokon.

A Rákóczy-féle szabadságharc tüzvérű teremtője, a kuruc-hadak csüggedhetlen fővezére, az ország ékesen szóló első tanácsosa: Beresényi Miklós szenvedélyes levélíró vala, s nemcsak termetekenyességben, de szellemben, tartalmi becsben,

irályi szépségekben is egyike kora legelső magyar íróinak.

Beresényi rendkívül sok levelet írt s Rákóczyhoz, Károlyi Sándorhoz, az Eszterházyakhoz, Forgáchhoz, Battyánhoz, szóval a főbb szereplőkhöz mindig sajátkezűleg, apró-betűs szép folyóirással; csak ha a köszvény gyötörtte jobb karját, íratott titkárainak tollába mondva. Izgalmas lelke még betegségében sem engedé pihenni, sőt kórágán fekve még több levelet írt, áttekinthez kényszerű nyughelyéről a távol esatatéreket, s bőven osztogatva az illető vezérlőknek nagy elméje böles tanácsait. A hol maga jelen nem lehetett: jelen akart lenni szellemével, s ezt csak bizalmas levelei által érthette el.

Beresényiről Rákóczy fejedelem határozottan írja emlékirataiban, hogy az ország összes főurai közül egy sem mérkőzhetett nagy elméjével, s hogy ő értelmesség dolgában mindnyájok felett állott. Igaz, hogy Rákóczynak — ki így ítelt fölöle — ő legigazabb hive, legbensőbb, mondhatnók: egyetlen valódi barátja vala, de másrésről azt is tudjuk, mily rendkívül lelkiismeretes ember volt Rákóczy, és tudjuk, hogy e sorait Rodostóban, Beresényi halála után írta. Kétségte-

lenül elfogadhatjuk tehát ezen ítéletet, kivált midőn azt a magyarok és Bercsényi halálos ellensége, Heister osztrák tábornok is támogatja. Ez ugyanis 1706-ban Győrvárnál elfogatván, három évig volt a kurucok rabja és mint ilyen Kassán, Bercsényi asztalának gyakori vendége; kiszabadulván, nem győző a kuruc főttábornagy fényes lelkihetségeit magasztalni.

kas, kevély, sértő, vérig gúnyolódó, keményen és megvetőleg feddő, komoly dolgokban gyakran könnyelmű, kétes pillanatokban pedig — bő tanácsa dacára — ingadozó vala. Az urak mind igen félték tőle, mert a ki őt megbántotta, ha hirtelen föllobbanó haragja tüzet ki bírta is állni, maró gúnyjától tönkreveretett, s az övéhez hasonló elmével egyikük sem birt, hogy vissza

A khorzabádi ásások. („Ninivéröl” című cikkünkhez, a 467. oldalon.)

S valójában Bercsényi rendkívül éleseszü, lángelméjű, bótanácsu, gazdag tanulmányu, széles ismeretű és tapasztalt, kitinő szervezőtehetségű s ékesen szóló volt; e mellett szilárd, hajthatatlan, erélyes, tevékeny, áldozatkész, hazaszeretetében rendíthetlen.

De e fényes tulajdonaira sötét vonások is vetettek árnyat; mert mód fölött szenvedélyes, nya-

ta tudta volna vágni. Azért, honfiai érdemeinek tagadhatlan túlsúlya s szellemi felsőbbsege alatt — bár titkon irigyelve — némán túrték szeszélyeit. Ezek gyakran valóban kíméltelenek voltak, így például 1705. ápril elsején N.-Szombatba érkezve, csak ugy lóhátról, udvar-népe élén ekkép szólítá meg a császáriaktól épen akkor átszökött, s a város végére gyalog, még német tábornoki

egyenruhájában tiszteletére elébe menő Forgácsot: „Itt a bolond, ni! aprilis elsőjén!”

A szécsényi gyűlésen pedig egy követet — Plathy Sándort — mivel vele hevesebben mert vitatkozni, szenvedélyességében végre összeszidott, úgy hogy lecsillapítására Rákóczynak kellett közbeszólnia, kinek azonban egy-két szelid szavára Bercsényi felforrt haragja rögtön lecsendesült. Mert meg kell adni, hogy ez a mások ál-

hazaszeretet, s ennél fogva tántoríthatlan ragaszkodás Rákóczy iránt is, s engesztelhetlen gyűlölet minden iránt, a mi — német. Ember még a németet sohasem gyűlölte úgy, mint ő.

Mindent, a mi Rákóczy ellen vagy a német mellett volt, kibékíthetlenül gyűlölt. Indulatának egyes hevesb kitérései is ez alapérzelmére vezethetők vissza. Így például, mikor a turóci követek által méltatlanul gyanúsított fejedelem az

Gróf Bercsényi Miklós, II. Rákóczy Ferenc főhadvezére.

tal hajthatatlan, mindenem keresztüljáró ember Rákóczy iránt mély önmegadással viseltetett. Annyira szerette nemes barátját, annyira ragaszkodott az ügyhöz, melynek zászlója Rákóczy neve volt, hogy ő, kin felhevülésében az indulatok korlátlanul uralkodtak, azonnal láncra birta verni lelke oroszlánát, mihelyt Rákóczy akará.

Bercsényi jellemének alapvonása: a véghetlen

ónodi gyűlésen keserűségében trónját odahagyta: Bercsényi Rákóczy lelépésében az imádott hazai ügyének bukását rettegve ragadta meg fejedelem karját, s őt a trónra visszavezetve, kiáltott fel kitérő haraggal: „Nem, hogysen ez történjék: haljanak meg inkább e gazok!”¹⁴ s túláradt indulatai hevében kardot rántva vágott Rakovszky vállába.

A kohászatról.

Ha széttekintünk a száraz földön és tengerén, a házban és udvaron, mindenütt az erős vasat látjuk alkalmazva, hol azelőtt a fa alkalmazásához voltunk szokva.

A vasérc régibb korban sem foglalt el kevesebb helyet földünk szilárd kérgében, mint most, a szántóföldeket mégis fa-ekékkel barázdálták, a Homer által megénekelt trójai háborút réz-fegyverekkel viselték. Ma már vas-páncélu hajók hasítják a nagy tenger habjait, épületeinket vas-oszlopok tartják; ma a gazda-ember vas-számot, a katona vas-fegyvert ismer. Mi okozta tehát, hogy az oly szellemdús s oly művelt népet a földben rejlő kincs használatától visszatartotta? Mondjuk ki röviden: a széllel nem tudtak elbánni.

A börtömlökbe felfogott s vigyázatlanságból kibocsátott szél, a ravasz Ulyssesst a nagy tengeren forgatá, a mélységbe taszítá, s csak hosszas fürdés után engedte egy könyörületes nyμφának őt megszabadítania. A szél a régiek előtt mint az emberiség legfélelmesebb ellensége volt ismeretes. Ezt meggyőzni vagy működését haszonra fordítani csak az újabb kornak sikerült. Hogy mily hatálylyal van a szél a hajózásra, a mellett egy pillanatig sem akarunk időzni; egyedül annak leírására szoritkozunk: miképen hozza létre a szél korunk legfontosabb ércét, a vasat.

A vas úgy, a mint a föld gyomrában nagy telepeket képezve terül el: az embernek mitsem használ. Haszna csak akkor van, ha a hó a melék-anyagoktól leválasztja, s a salakos részekről megtisztítja.

A fa vagy a hatalmasabb tüzi anyag: a kőszén, a tömör sziklából még ki nem olvasztja az ércet. A szélnek kell lángjaikra éltető erővel hatnia s nehéz munkájuk végzésére mintegy bátoritania. Azon tény, hogy a szél döntő szavazattal bír e vasterményre nézve, csak a jelen kohászat állapította meg. Azon eszközt, mely a légáramlatot előidézte és vezette: fuvó-készüléknek nevezték.

Az első vassal foglalkozó mester — mint a történelem hiszi — Tubalkain volt. Mózes sokszor magasztalja, hanem nem közli, min alapszik tulajdonképen dicsérete, s azért megakadályozza, hogy vele egyetértsünk. Csodálatos, hogy Mózes könyveiben csupa háboruság van, s a művelődés történelmének semmi nyoma sincs.

A görögök művelődése már eljutott hozzánk. Ők semmit sem hallgatnak el, a mit tudnak. A mit

a görögök a kohászat és öntődekről tudtak, azt más népekkel is közölték. Csak az a sajnos, hogy tudományuk e tekintetben nem nagy terjedelmű volt. A görögök folyvást költészettel foglalkozó szelleme ritkán ereszkedett le a természet-vizsgálat mindennapi körébe. Mindannak dacára azonban a görögök sokszor magasabb nézetekkel bírtak a természet törvényeiről, mint a közpözelő tehetségtől megfosztott, s csak a mogorva észről vezetett népek.

Robertson, angol utazó, ki 1790-ben volt Amerikában, a peruiakról egy eseményt beszél el, mely elég bizonyíték arra nézve, hogy a peruiak az ércolvasztást sokkal kevesebb eszélyességgel kezelték, mint a görögök tizennyolc század előtt. Midőn Robertson szürkületkor Peru egyik kisebb hegye felé közeledett, már távolról óriási füstfellegeket látott, melyekben barna lángnyelvek cikáztak, s az ég e tűz viszfényétől világos pirban ragyogott. Robertson roppant tüzet vélt ott találni, hanem mennél inkább közeledett hozzá, mind világosabban vette ki a hegy hosszan elnyúló gerincét. A hegygerincen több mint száz kis kályhácska volt, melyekben csak úgy sziporkázott a tűz. Az emberek oly serényen mozgottak a hegyre fel és le, mint valami nagy hangyaboly lakói. Nagy kosarakban cipelték fel, a nyers ércet s a fát vállaikon; érc-edényekben pedig vitték le a folyékony izzó anyagot. Lenn vízbe dobták, mely tajtékzott, pezsgött, susterkült, s előtűnt a vasdarab. Azon kérdésre: mire való e rendkívüli sietség, e sajátságos sürgés-forgás, azt kapta feleletül, hogy a hatalmasan fuvó szélre tették őt figyelmessé, és megmagyarázták neki, hogy e szél a nyílásokon a kályhába hatol, s a tüzet éleszti. Sebesen kell tehát munka után látni, mivel e szél nagyon kedvező. Ha szélcsend áll be — s az elbeszélő itt gondteljes pillantást vetett az ég felé — akkor, fájdalom, a mi munkánk is szünetel.

Az erős szelet pár nap mulva valóban szélcsend váltotta fel, és Robertson nem kevésbé csodálkozott el, midőn az egész népséget körmenetszerűleg látta a hegyről levonulni. A kemencéket a völgybe hozták, melyeknek tunya nyugalomban kellett ott maradni, míg a légben ismét vidám szellemek nem tomboltak.

Mint a földművelőnek termény-bősége az eső-és napfénytől: úgy az érc-aratás is a szél erősségétől függött.

A görögök kohászata sokkal függetlenebb volt a

természeti erőktől. Erről tanuskodik az ő fuvójuk.

Görögország magas hegyein: az Olymp, Ossa és Parnasson, melyek az Athen és Sparta közti lelki s testi tusakodást juttatják eszünkbe, nagy csordákban legeltek a tehének és kecskék. Ezen állatok hőrék kikészítették, azután léghatlan zsákká varrták össze. A görög kohász két nyílást metszett rajta, melyek egyikébe egy csövet, másikba pedig bizonyos tolokát vagy billentyűt alkalmazott. Ez a fuvó a kovácsoknál jelenleg használt fuvótól csak annyiban különbözött, hogy durvább készítményű és kisebb volt, azonfelül nem emeltyű-készlet által hozatott működésbe. Akkor vagy kéz- vagy lábbal nyomták össze, hogy a benne levő levegő a tüzre hajtassék. A nyomással ekkor felhagytak, s a fuvó légniyilatán át új levegővel telt meg. A görögök kályhái kicsinyek, nagyon kicsinyek valának, az olvadékony ércekre, melyeket a régiék fölkerestek, két ily fuvó elegendő volt, hogy a kemencét folytonos működésben tartsa.

Görögország nem maradt örökre politikai magaslatán; a rómaiak leszorították. A görög művészet és tudomány Rómára szállott át. A praktikusabb rómaiaktól az ember elvárta volna, hogy a fuvó-készüléket is tökélyesítsék. Azonban fájdalom, ők ezt nem tették. Az érc-olvasztás a kovács-munkák közé tartozott, mely mesterség a rómaiak előtt igen kevés tisztelőben állott. Röviden: a rómaiak a kohászatban haladást nem tünettek fel.

Róma bukása után a népvándorlás, a népek folytonos harca a műveltségnek minden jelét, minden nyomát eltörülte. Az egész Európa egy nagy csatatér vala, egész századok tüntek le heves küzdelmekben. A műveltség ugyan nem halt meg, hanem egy magányos kis szögletkébe szorítottatott. Mihelyt a nyugalom ismét helyre állt, az általános biztonság ismét visszatért, felemelkedett ő is, s hatályát hatalmasan kezdé érvényre emelni.

A csendben oly haladás történt, egyes körökben oly tudomány gyűlt össze, mi valóban bámulandó. — Ez időben már a kohászatot is tanulmányozták, s a tanulmányok Agricola György könyvében is megjelentek. A kohókemence szélessége és magassága ez időközben nagyot nőtt; már a kovácsbbé olvadékony nyers érc is finom ércé változott. A fuvókészlet már nem sok hasonlósággal bírt a görögökhöz, s készítették vagy tisztán fű, vagy fa- és borból. Két, alsó s felső részből állott, s a mint egyik részén kiáramlott

a lég, másikon ugyanannyi fölvétetett. Működésüket is emeltyű-készlet eszközölte. Hanem e tökéletesített alakban sem felelt ez meg azon igényeknek, melyeket a gépezet iránt tápláltak.

A fuvó-készlet erőteljesebb változtatását követelte az új tüzelő-anyag; a kőszén Angol-, Francia-, Németország s Belgiumbani tömeges előjövele azon eszmét fakasztotta a nemzetekben, hogy értékesítsék mindenütt, a hol csak lehet. A kohászatban azonnal bebocsáttatást nyert, de nem ám előbb, mint miután a fuvó-készleten tetemes javítást eszközöltek.

Ha az olvasztókemencében a kőszén erős tüze ég, jelentékeny mennyiségű olvadt érc esik le, a mikor azután ki is alszik, ha csak lángját orkászzerű légáramlat fel nem eleveníti. A felül fekvő érc a tüzet ismét és ismét eloltja. Hasztalan minden kísérlet a fuvót nagyobbítani, a léget súlyok vagy víznyomás által tolni a kohóba. Ez mind nem elég!

Felmerül egyszerre a gőzgép, körülutazza a világot, s bekopog minden üzletbe. Tárt karokkal fogadják itt is, mint mindenütt; az ember más gondolatra is jön, feltalálja a légszivattyút, és most minden nehézség le van győzve. A légszivattyu elfoglalja helyét a fuvónak, a gőzgép az emeltyűnek, s egyesült erővel csodákat művelnek.

Nagy vas-hengereket építenek, melyeknek nyomatgyujta a felhuzásnál számos szellenttyűt emel fel, s a lonyomásnál a fenekén létezőket nyomja alá. A henger az első esetben levegőt szí be, melyet a második esetben egy az olvasztó-kemencébe vezető csövön lehel ki. A hatalmas érc most mindig új és új javításokat eszközöl, hogy a fuvó hatását erősítse és szabályossá tegye.

Legközelebb kiderült, hogy több fuvó több erőt fejt ki, mint egy, ugyanazon nagyságu. Azért több hengert állítanak egymás mellé, melyeket együttesen egy hatalmas gőzgép hoz működésbe. Minden egyes henger csöve egy nagy csövben végződik, mely lassankint óriási üres gömbbé növekszik. E gömbbe erősen összeszorított lég gyülemlik össze, s ki csak bizonyos meghatározott mennyiség juthat, úgy, hogy a kohóba mindig egyenletesen szakadozott légáram ömlik.

Az ember még tovább megy, s úgy bánik a kohóval, mint valami beteggel, kinek a hideg légvonat csúzos fájdalmakat okoz. A tetején hasztalan kiáramló léget csöveken a hengerekbe vezetik, melyek azt felveszik, s még azon melegen nyomják ismét vissza a kohóba.

Az ily kitünő fuvó-készlet nagyszerű követ-

kezményei elmaradhatlanok. A kohók óriás házakhoz lesznek hasonlók, s a hol egy, ott nemsokára több is emelkedik. Miként a pokol, úgy zajong, bömböl, sziszeg, sivit és jajgat a kohó, s a vas ércet szikrázva választja el a salaktól. Egy ily kohó egy nap alatt több nyers ércet emészt fel, mint a régieké egy egész év alatt. Agricola maga

is elcsodálkoznék, ha hallaná, hogy most egy kohó évenként százezer mázsa vasat szolgáltat egyes-egyedül, mennyi a tizedik században az egész Európa minden kohójából sem került ki.

A szelet tehát már e szempontból is oly hatalmasnak kell neveznünk, mely csodaműveket hoz létre.

Robinsonádák a tizenkilencedik században.

— Egy tengerész naplójából. —

1809-ben, Lake, a „Reemit“ britt hajó parancsnoka elbocsáttatott hivatalából, azon oknál fogva, mivel egy hajóslegényt, névleg Jeffreyt, Sombbrero szigetén, az atlanti szigettengerben, elhagyott büntetésül, mivel ez a kapitány magánhasználatára fentartott néhány palack sört elcsajátította. A szegény matróz kilenc napot töltött ott, menedéket keresve a nap heve elől, a mit meg nem talált; élelmét madarak és kagylók tevék. Végre egy amerikai megszánva sorsát, kiszabadította őt kellemetlen fogságából.

Régen, midőn sz. Ilona még lakatlan volt, egy hollandi matróz, ki Kelet-Indiából történt visszajövet alkalmával valami rozst tetten követvén el, halálra ítéltetett: a helyett, hogy a vitorlarudra függesztetett volna, itt tétetett partra; a hajó pedig a kikötőbe vitorlázott, egy hajóstiszt eltemetése végett. — Alig lőn azonban a hollandi magára hagyatva, az ujonnan készült sirt rögtön felnyitotta, kivette a koporsóból a halottat, a koporsót felvitte a partra, a tengerbe csuszátatá s beleugrott a különös csolnakba, ennek fedelét használván evezőül, és evezett a habokon, míg hajóját utól nem érte, mihez, hála a szélcsendnek, nem sok időt igényelt. Az elbámult kapitány fölvette őt hajójára, s szellemdussága- és bátorságáért, melylyel magát kitüntette, bocsánatot nyert. E hollandi, kinek a magányos élet oly gyűlölt volt, azon irlandit, ki saját jó szántából a Galapagok szigetének egyikén ütötte fel tanyáját, ott egy önkészített viskóban lakott, a burgonyát és tököt, melyet maga tenyésztett, rumért cserélte ki, valahányszor egy hajó csak partjaihoz vetődött, örültnék nevezte. E szigetcsoport egyike volt színhelye a mi legujabb hősünk Robinsonádáinak. A tapasztalatok és élmények, melyekre e magányos lakó szert tett, nem voltak valami maradandók, hanem ha csak egy nappal tovább tartanak, igen szomorú véget idézendettek volna elő.

Lord, egy tizenhét éves fiatal legény, egy dél-tengeri hajónál, mely fa- és vizszerzésre volt kiszemelve, a legénység egy részével kiküldetett,

hogy e szükségleteket megszerezze. Történt, hogy társaitól valami módon elszakadt, s kalandozott összevissza, míg végre fáradtan és éhesen az erdő tévutain találta őt az éj, hol még jókedvű is volt, midőn a fűben pompás nyugágyra talált. Napfelkelte után ismét talpon állt, s első gondja volt magát egy hatalmas bottal ellátni, remélvén, hogy ez segitendi őt valami élelmi szerhez is jutni. Nem is kellett sokáig várakoznia, hogy botját igénybe vehesse; egy kigyót tett harcképtelenné, mielőtt ez tisztában lett volna magával, hogy vajjon mit is tegyen ő álmának háborítójával; azonban ezután még órák hosszáig tévelygett a nélkül, hogy valami kimenetet talált, vagy olyat láthatott volna, mely bátorságot önthetett lelkebe s éhségét lecsillapította volna. Midőn ismét az est homálya borult rá, félelmében, nehogy minden lépten nyomon kigyót verjen fel, egy fára kuszott s azon tölté az éjet. Midőn reggel kényelmetlen nyughelyét elhagyta, egy nagy baglyot ölt meg, mely ugyanazon fán keresett éji tanyát, s ebből készítet magának reggelit. Ismét egy nap mult el, mely nyugtakor egy hegytővénel találta őt, hol lefeküdt, hogy az éji esőtől átázva, másnap ismét fölkeljen s megmássza e jókora hegyet. Midőn csúcsára ért, a tengernek megpillantása új erőt, új bátorságot öntött lelkebe, hanem csak pillanatra; mert hajóját sehol sem láthatta az egész nagy tengeren, bár az öblöt, melyben horgonyozott volt, igen jól kivehette. Volt ugyan ott még egy teherhajó, de arról is látszott, hogy azonnal indulni akar. A gondolatlótt, hogy a megmentés minden reményét elveszti, majdnem örülten rohant le a hegyről tüskén-bokron keresztül, hogy a partot elérhesse, s hogy végre lássa, a mint a hajó a nagy távolban csak egy fekete foltnak tűnik fel a láthatáron.

Félelmes sejtelmeinek ily valóságát az önkivüliséghez hasonló zsidbadság követé, mely majdnem egész nap uralgott rajta. Miután ismét magához jött, új élelem utáni vágya továbbmenésre készteté és ügyelgett a tengerparton, hogy

ott halakat korossen, hanem meg kellett elégednie azou ebéddel, melyet a környékén levő bokrokon talált. Más nap sikerült egy ugynevezett tengeri kutyát fognia, melynek máját farkaséhséggel megevén, betegségbe esett. Mihelyt ebből kilábadt, ismét végig járta a tengerpartot, míg végre egy teknőcöt talált, melyből egész lakomát készített magának, s mely felbátorítá, hogy visszatérjen előbbi zsákmányához, melynek beleit kiszedvén, a partra tette száritani. — Ebből táplálkozott azután szegény, míg tartott neki; az éjet az erdőben tölté, snappal összeviassa kószált a parton.

Egyhangu életében némi változatosságot idéztek elő a hálótársak, melyek inségében hozzájutottak; egyszer egy kigyó, máskor más szörny tette fejét fejéhez a parton. Midőn egyszer arra ébredt fel, hogy egy tengeri kutya fekszik mellette, s szerencsétlenségére a hűséges botot valahova félretette, elhatározva azonban minden veszélylyel szembe szállani, hogy ebből eledelt szerezzen, felmászott az állatra s leszorította a fővénybe, hanem a küzdelemben végre ő húzta a

rovidebbet, s hálát adott istennek, hogy életben maradt.

Magán-életének huszonkettedik napján még egyszer fölment a hegyre, s remélni kezdé, hogy nem fog visszatérni. S alig mert szeméinek hinni, midőn a nagy oceánon egy fekete foltot látott, mely az öbölben vitorlázó nagy hajó felé közeledett. A kétség végre biztos valová vált. Lord oly sebesen nyargalt le a hegyről, a mint csak tudott, s midőn végre kimerülten a parton járt s kelt, azt kelle szemlélnie, hogy a hajó a kikötőbe evezett, horgonyt vetett s egy csolnakot bocsát a tengerre. Ájulásba esett. Midőn ismét eszméltre tért, részvétteljes matrózoktól látta magát körülvéve, kik kiáltásaira: vizet, vizet! egy kannát nyújtottak neki át, melyből ivott, hanem ismét elájult, mire szabadítói gyöngzéken felemelve, a hajóra vitték, még elég korán, hogy életét megmentheték, s alkalmat adának neki, hogy áldja a végzetet, mely Cook kapitányt ide vezette az ő megmentésére.

(Vége következik.)

P. J.

Egy hét története

(Július 26.)

(VK.) „Mig azok, kik bűt, bajt nem szenvednek, a boldogság karjain vigadoznak a kies Fűrednek kútfején és partjain: addig én itt — *tüccát írok*.”

Biz ez nem kis feladat most Pesten, hol a közuti vaspálya tökéletesen kifejezi az egész fővárosi életet: zajos, élénk, de egyhangú.

Ily időben a tárcát nem írjuk, hanem teremtjük a — semmiből; mert a napoknak nincsenek se különös történetei, se kiváló hősei, csak egyforma, változatlan folyama, melyből nem emelkedik ki semmi. Ily időben a fővárosi élet krónikásai, kik jobb idényekben a bőség zavarában élnek, s virágról virágra, sőt kertből kertbe röpülnek, irigyloni kezdik a hazafias buzgalmú r. l-t, ki egy-egy megyei közgyűlés világtörténeteit rakhatja le a hasábok közé, s ha éppen Pápan székelt: közelébb ékesen írható le azokat az ünnepélyeket is, melyekkel az ott időzött Tisza Kálmánt tisztelték meg. S még inkább irigyelhetik a fürdők boldog tudósítóit, kik ha például Fűreden forognak, leírhaták, hogy a diszes közönség ágyú- és zeneszó mellett mint tett egy üdvözlő tapaszt (talán már a századikat) az igazságügyminiszter ama sebére, melyet a parlament harcában kapott; ha pedig Buziáson élnek világukat, elmesélhetik ország-vi-

lágnek az „öreg úr“ (Deák F.) kedélyes szórakozásait, midőn a hideg vízbe lépő hölgyek sikoltzásain nagyokat nevet. Azok közül, kikről a toll írni s a száj beszélni szeret, senki sincs most itthon. Még b. Wenckheim Béla is elment Kissingerbe, valószínűleg epebaját gyógyítani, mely akkor is kitört „egy kicsit“ rajta, midőn a pozsonyi munkás egylet küldöttsége arra kérte: engedné meg, hogy egy népiünnepet tarthasson jótékony céljaira. Dehogyan engedte meg! A munkás ne mullasson, a munkás dolgozzék, punktum! Még Lónyayai sincs itthon, hanem Bécsben rakosgatja számjait, melyek az országra nézve a jót vagy roszt jelentik. A képviselőház negyven feje szintén ott izzad a delegáció nagy munkáiban. A többi pedig fürdik vagy csépelget, itt alig van egy-kettő. Még a színi múzsa vendégszereplő fiai és lányai is csak pár nap mulva térnek vissza — boldog emlékeikkel vagy füstbe ment reményeikkel. Nincs se politika, se művészet.

Az utóbbit most egyedül a régi jó Stéger képviseli — a régi rosz német színházban, melytől az emberek még mindig nem félnek, hogy egyszer csak rájuk szakad. Régiójának mondtuk Stégert, s valóban az is. Elpusztíthatlan tenorista, kinél a hang éreze az előadás kellemével párosul. Milyen

jó lenne ő még mindig és még sokáig a nemzeti szín háznál, ha ennek operája évek óta nem egyedül lány-ágon keresné a dicsőséget, s kapuja nem csupán a szépnem előtt tárulna fel könnyen. Menynyi fiatal grácia szökkent be e kapun — egész egy tucat. Csörgött a sok operai apró pénz, de nem csengett az arany. Az intendánsnak azonban hónapok óta abban főtt a feje, hogy mint váltsa fel e sok aprópénzt egy csengő aranyra. Távolról csillogott feléje egy kacér arany gyapjú Milano-Kholkiszban, s tengerre szálltak az argonauták: még az öreg, nyugodalmas Erkel is, s végre maga az intendáns.

S megkapták és hozzák!

December 15-dikétől kezdve *Benza Ida* k. a. a nemzeti színházé, és pedig tizenöt álló évre, a mint az írott szerződés mondja. De e fiatal énekesnő, ki egyiránt elbájolta a bécsieket és az olaszokat, nincs egészen tisztában a szerződések komolyságával. Gyakran csak egy ároknak tekinti, melyet sobtiben átszökhet. Így tett Bécsben is, honnan egy szép reggel csak elröpült s félünk, hogy — ha egyszer a nagyvilág eszébe jut — Pesten is csak hült helye marad, s az intendáns — kezében a szerződéssel — nézhet a csalfa tündér után, ki szeret bolygani, megzavarva az inpresariok fejét. †

Ez aggodalommal üdvözljük az új nyerevény híret, kitől különben nem csak mi félünk, hanem színházunk mindazon kedves kis hölgyei, kik eddig éjbe borult drámai operánk csillagai voltak, s szerény kis fényükkel elég jó szolgálatot is tettek; de minden ragyogásukat nem önlényüknek, hanem csupán annak köszönheték, hogy a láthatártól messze volt a — nappal csillagzata. Ime most, midőn ebből még csak egy elöszúgárt kaptunk, már is sápadnak s valószínűleg érzik, hogy ragyogásuk ideje lejár. Különbem nem fog velök történni semmi igaztalanság. Elfoglalják azt a szerényebb helyet, melynek jobban megfelelhetnek (itt vagy máshol); nem fárasztják ki magukat oly szerepekkel, melyek most még nem nekik való, s a primadonnaság vesztett korszorúirt bő kárpótlást fognak találni abban, ha természetesen haladnak s nem erőltetik sem magukat, sem a közönséget.

Részünkről szeretjük, hogy az intendáns vala hára már egy nagyobbat is mert lépni. Ő igen ovtos volt eddig, valódi fillérgazda. E tulajdonának meg volt ugyan az a haszna, hogy a színház pénzügyeit igen nagy rendbe hozta, de a közönség élvezete mégis csak szenvedt mellette. Volt — s van ma is — olég sok énekesnő (soha sem volt

több!) de majd mind olyanok, kiket a francia „petits dames du theatre“-nek nevez; pedig a szinpadon a mennyiség soha sem pótolhatja a minőséget. Most már azonban reményünk lehet, hogy az igazgatási rendszer némely szük szabását elve megváltozik. Többi közt belátják, hogy az olcsó énekesnők a legdrágábbak, mert kevés vonzerővel bírnak. Részünkről mernők szerződtetni *Benza* k. a. mellé még *Stéger* és *Bigniót* is, mert minden előadásuk bankjegyszüret lenne a pénztárra nézve. A példabeszéd: „ki mint vet, úgy arat,“ nagyon áll a színházakra is.

De ne álmodozunk tovább a jövő operájáról, miután még el sem kezdődött az új szini idény. Ma még az egész fővárosban csupán egy kis deszkabódé képviseli a magyar színészetet: az, melyet a városligetben komáromi ácsok tákoltak össze a Kőmives Imre vándor-szintársulata számára.

Tartunk tőle, hogy ez a vállalat kissé elkésett. A színhónapban, midőn magyar előadás nem volt sehol, inkább számíthatott volna közönségre, mint most, midőn a nemzeti színház is újra megnyílik. De ha a tagok jók, a játékrend élénk, s ha valami újjal is elő tudnak állni, mint a „Kisérte“ és „Csikós:“ akkor egy ideig lehet közönségük. Csak hogy az igazgató oly szerény csendben látott a munkához, mintha valami conspirátiót szőtt volna. Még a lapokkal sem tudatta személyzetének névsorát s előadandó darabjait, a mi pedig nagy hiba, mert Pesten sok a zaj, s a ki itt észre akarja magát vétetni: annak egy kissé kiáltani kell. De a szerénységnek is meg lehet a maga előnye, s ha az első előadás jól sikerült: a sajtó szivesen kezébe fogja venni a tiszteességes reclam trombitáját, tudtára adandó a nagyérdemű közönségnek, hogy ne csak *Antoinette* k. a. neki-szemérmetlenedett kánkánjait nézze, hanem ez igyekező társulat előadásait is.

Szegény öreg *Sasku Károly*, hiába írta meg „Illemtan“-át: Pesten e francia kisasszony tapsok közt hány fittyet minden illemnek. Maga az „Illemtan“ szerzője többé nem botránkozhatik meg rajta, mert a mult héten elköltözött oda, hová nem hatnak el a világ hőbortjai. Eredeti alak volt, egy kis, sovány, ősz ember, sarkantyús eszímával, bárszony süveggel, fokossal kezében, s mindamellett a legtisztesebb külsejű. Az akadémia irodájában szolgált s igen pontos tisztviselő volt, nyájas modorú, sokat tudó; de a ki magát úton-útfélen kémecktől látta körülvéve. Azt hitte, hogy még a falak lyukaiból is policájok lesik; ha dolgozott, azok rángatták tollát, cirkalmát; ha aludni akart,

azok kopogtak a feje fölött, (s hányszor üldözé is őket a padláson!); ha ment, azok fúttak rá a falba vont csövekből; szóval, örök harcban állott velök. E csendes téboly, mely azonban nem akadályozá munkáiban, még a roszt évekből eredt. Valaha ő is honvédtiszt volt, fogságba került, s ennek emléke maradt meg benne, mint rögeszme. — Ő volt továbbá az egyetlen magyar ember, ki 1849 óta ezüst pénznel nem látott egyebet. Csak azt fogadott el (még az akadémiaiót is), s csak azt adott ki. Nekünk is tanácslá, hogy így kellene tennünk: akkor megbuknék a bank s azzal a kormány. De azért nem haragudott ránk, hogy nem tettünk úgy. Valami sajtószertű nyugalom volt az ő nyugtalanságaiban. Egész élete pontos munka és szelíd harc az árnyékokkal, mig nem az ismeretlen nagy árnyék lépett közbe,

mely — minden ismerőse sajnálkozására — elvívte őt magával.

Ha még ezek után elmondjuk, hogy Koenitz Maxot egy napi száraz nyilvános tárgyalás után másfél évi börtönre ítélték; hogy a városház mellett egy két-emeletes ház teteje s a három-dobutucában egy aranyozó gyár leégett, s a pesti tüzoltás gyarlósága mind a két helyen egyformán rítt ki megint; és hogy b. Eötvös József kihirdeté a történeti festészetre nyitott pályázatot annak tárgyaival (Kun László, Szent István, Bethlen Gábor és Nagy Lajos életéből): akkor úgy szólván egészen kimerítettük a mult hét történetét.

De még tehetünk hozzá valamit. A nyár valahára Pestre érkezett a nyár vége felé, hogy — mint az időjósok mondják — itt töltse az őst is.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. *Julius* 30-kán Diderot 1784., Egressy Gábor 1866. ††. — Wellington győzelme Soult-on Romes-vallesnál 1813. — Espartero ellállan Spanyolországból 1843.

31. Loyola Ignác 1556., De las Casas 1566 ††. — Garibaldi megveretik San-Leonál 1849. — Bredai béke 1667. — Montpensier hg született 1824. — Tompa Mihály † 1868.

Augustus hó 1-én Montecuculi győzelme a törökökön Szent-Gotthárdnál 1664. — Savage † 1741. — Nelson győzelme Abukirnál 1741. — Görgey vereséget szenved Debrecennél 1849. — Obrenovics Mihály és Hunyadi Julia esküvője 1853. — A tralfagari csata 1798.

2. Velence Ausztriától visszavétetik, Ausztria kilép a bundból, Szászország önállósága megerősítettetik, bár hadserege porosz vezénylet alá kerül 1866. — Hannibal Canaenál Kr. e. 216. — Mohamed Ali, egyiptomi alkirály † 1849.

3. A pesti állatkert megnyitattik 1866. — I. Abderahman elfoglalja Granadát és Andalusiót 756. — Haynau győzelme Szeged alatt 1849. — Klapka kicsap Komáromból 1849. — Klauzál Gábor 1866, Sue Jenő 1857 ††.

4. XII. Károly győzelme Kopenhágánál 1700. A hűbérrendszer eltöröltetik Franciaországban 1789. — Systowi béke 1791.

5. Lengyelhon első feldarabolása 1772. — Bonaparte győzelme Castiglionnál 1796. — Szőregi csata 1849.

Közli: V. A.

— (*Az újabbkor hajói.*) A 17-dik század végéig, úgy látszik, hogy a hajók mind egyöntetűek voltak. A spanyolok és portugálok a velenceiek példáját

követték, a hollandiak, és az éjszak többi lakói hajó-ismeretüket ugyanezen forrásból merítették; az angolok maguk, kik tengeri hatalmukra oly büszkék, az olaszoktól tanultak. Ekkor szokásban volt a hajók előrszére fából kifaragott alakot készíteni, mely megkülönbözteté a különböző nemzetek hajóit egymástól; a spanyolok orosz-lánt, az angolok uralkodójukat faragták ki (rendesen lovon ülve), továbbá faragtak még ki egy szentet, vagy egy hőst. A 16 század vége felé a spanyol és portugál hajók 80 ágyut birtak el, míg az angol hajók csak 50 ágyut; más nemzetek hajói még gyöngébbek voltak.

„A tengerek királya,“ mely 1637-ben Voolich Kentben a britt felség hırnevének tiszteletére építettett, 8 faragvánnyal volt díszítve. Előrszén Edgár király ült lovon, 7 király lábainál, mellette Amor, egy oroszlánon ülve; oldalán 6 szobor, mely a *tanácsot*, az *okosságot*, a *szerénységet*, az *erőt*, a *bátorságot* s a *győzelmet* képviselte; a merre a hajó ablakai néztek, 4 római alak volt kivehető és pedig, *Jupiter* a sással, *Mars* kardjával és cimerevel, *Neptunus* és *Aeolus* a cameleonon ülve; a hajó hátulján *Victoria* terjeszté ki szárnyait, feje fölött pedig e felirat volt olvasható: „Validis incumbite remis.“ A „tengerek királya“ egészben véve föl volt díszítve különféle faragványokkal, cimerekkel stb. Hossza 232 angol láb volt. Tizenegy horgonya vala. A „tengerek királya“ az első nagy hajó, mely Angolhonban építettett, s a mellett a fény, a pompa, melylyel ki volt állítva, sokszor adott komoly panaszra okot V. Károly alatt. Átidomítva, a világ egyik legnagyobb hadi-

hajója lett. Phineas Pitt kapitány vállalta magára a „tengerek királya“ építtetését, és neki köszönheti az angol hajózás nagy haladását. A „tengerek királya“ ép oly szomorú véget ért, mint a „Great Harry.“ Az átídomításnál 1696-ban a lángok martalékává lőn. Midőn XIV-dik Lajos ragadta meg a kormány gyeplőit, francia tengeri hatalom nem létezett. *Colbert*-nek adatott ki, hogy szervezzon hajót. A *rochelei* csata után *Richelieu* félt az angol tengeri hatalomtól, és mindjárt készíttetett 50 hajót és 20 gályát. Azonban ez csak rövid ideig tartott. De *Colbert* Franciaországnak 5 év alatt nagyszerű hajóhadat szervezett. E század leghíresebb hajója a „*Soleil Royal*.“ E hajó félig angol, félig francia stílusban épült. Elbirt 1600 hordót: 150 láb hosszú és 40 láb széles volt. Előrészen 3 lámpa volt alkalmazva, és egy nagy *Mars*. A *Soleil Royal* oly fényesen volt kiállítva, hogy sem előtte, sem utána következő hajóknál nem volt e fény látható. A „*Soleil Royal*“ 120 ágyuval birt. E hajótól kezdve, a hadi hajók 6 rangfokozatba osztatnak. Az első rangfokozattól a negyedikig 120-tól 50 ágyuval bírnak, az 5-dik rangfokozatba a fregattok, és a 6-dikba a csekélyebb hajók, mint pl: a bomba-hajók tartoznak. Az első rangfokozatu hajók 120, a második 80, a harmadik 70, a negyedik 60—50 ágyuval bírnak. A különféle hajói közt a 7-dik századnak a *futó hajókat* és *Pinassokat* találjuk; mindkettő teherhajó, de hadi-hajó mintájára készült. Találunk még egész tömeg kisebb hajókat, melyek nagyobb részt a Közép-tengeren voltak használatban. A mi a *gályákat* illeti, meg kell jegyeznünk, hogy a XVII-dik század ezek legfényesebb periodusa. Két fajuk volt, t. i. a közönségesek vagy kis gályák, és a rendkívüli, vagy nagy gályák. A közönségesek csak 26 evezővel, a nagyok 32 evezővel bírtak. Összalkutukban azonban e gályák közt nem volt semmi különbség, csak nagyságuk által voltak megkülönböztethetők. Mindnyájan nagyon hosszúak és keskenyek valának, 2 árboccal és 3 szögletes vitorlával. Védereje e gályáknak 12 ágyuból állt. Továbbá a legénység katonákból, matrózokból állott, mely többnyire vagy gályarabokból, vagy török rabszolgákból volt összeállítva. A hajó-építéset mestersége a XVIII-dik századig nagy haladásokat tett. A *fregattok* nagyban javítottak, és 6 rangosztályba soroztattak. (A *fregattok* hosszúság, szélesség és mélység folytán osztattak fel.)

* (A *hónapok nevei*) az indusoknál az ottani idő és munkaviszonyoktól van kölcsönözve. Az év március hónapban kezdődik, s újév napja mindig ujholdra esik. Az első hónap (március) neve hernyós-hónap, minthogy ekkor bujnak elő a hernyók; april neve növény-hónap; a májusé: virág-hónap; júniúsé halott-hónap, mert a tikkasztó hőség és lázak ekkor uralkodnak; július gyümölcs-hónap; augusztus halász-hónap; szeptember vetemény-hónap; október utazó hónap, mert e hónap vadászatokra indulnak; november hód-hónap, mert ekkor gyűjtik a hódak téli ételmüket; december vadász-hónap; január hideg hónap, február pedig havas hónap.

* (Az *esernyő*.) Az esernyő kínai és japán találmány, hol nélkülözhetlen utcai kellék a nap ellen. Először a spanyolok használták Európában, de igen nehezen terjedt el, s csupán a nők szívóssága okozta, hogy a gúny fegyverei közt napjainkig megőrizték. A spanyoloktól XII. Lajos korában átszivárgott Franciaországba is, hol hamar célszerűnek találták. 1750. körül lehetett az első esernyőket Londonban látni, mely idomtalan s nagy volt, s gúnyoltak mindenkit, a ki esernyővel járt. *Macdonald*, skót nemes azonban igen szép selyem esernyőt hozott magával Spanyolországból s miután dacolt a gúnynyal, 1778-ban Londonban általános esernyő-írást uralkodott. E század elején aztán mindenütt elterjedt.

* (Uj *gyöngyök*.) Ha valaki *Burridge* urnak, ki dél-ausztráliai ültetvényes, 1000 font sterlinget lefizet, megtudhatja, hogyan gazdagodott meg *Mr. Burridge*. Ő ugyanis igen sok gyöngyöt ad el, mely különbözik az eddig ismertektől, de szépségben vetekedik azokkal, sőt nagyobbak is. Azt állítja, hogy a déli partokon van egy bizonyos halnem, s ebben is lehet találni gyöngyöket, melyek borsözemnyiek, tej fehérségűek, stb. De csak 1000 fontért mondja meg a hal nevét.

* (Livingstone-ról,) a nagy hírű angol utazóról, ki Afrika belsejében nyomtalanul eltűnt, még mindig nincs bebizonyítva sem az, hogy meghalt, sem az, hogy él. De ez utóbbihoz van remény, s közelebb a zanzibari angol konzul visszatérván Angliába, erős reményt nyújtott az iránt, hogy *Livingstone* még életben van. A konzul azt hiszi, hogy a nagy utazó, meghallván *Baker* felfedezésének hírét, újra elindult, hogy a *Baker* által felfedezett *Nyanza* tó déli partjait felkeresse. Néhány hó múlva újabb hírt remél nyerni *Livingstone*-ről.

mében valóságos csontváz; őrültek házába vitették. A főnökne és a gyóntató-ata felfüggesztettek állásuktól. A zárda bezáratását várják. „Krakó, jul. 24. A karmelita-nők kolatorában, hol egy 21 év óta bealazva levő apácát talált a törvényeségi bizottság, mult éjjel kihágások történtek; a kapuk betörtetek, az ablakok beverettek. Erős őrzéjrat volt, csak képes elozlatni az excedensokat.“

* *(Az utolsó budai torony)*, mely a Flórián kápolnája előtt a lóvaspálya felé hatalmas falaival körüdomulag terjeszkedik ki — mint Rómer Fl. régészeti közlönyében olvassuk — egy mellette épülő ház által befoglaltatván, alkalmasint legközelebb el fog tűnni. Így volt ez azzal a toronnyal is, melyet a hid melletti ház kedveert leromboltak, s minden nyom nélkül eltűnt. „Ha egyszer nincs törvényünk, mely az ily régiségeket védelmezza, és nincs kegyelet ősemlekeink iránt, legalább lenne országunk fővárosában annyi figyelem, hogy az ily helyeket, melyekről már 30—40 év mulva sem fognak emlékezni, emléktáblákkal jelölnek meg.“

* *(Festészeti pályázat.)* A közoktatási miniszter már kihirdette a pályázatot a történeti képek színvázlataira. A kitűzött tárgyak következők: Kun László a morva-mezei diadal után szövetségese: Habsburg Rudolf német császárnak átadja az elfogott cseh királyt; Szent István királyt Weneczin lovagvá avatja a Kupa ellen vívott párkányi csata előtt; Bethlen Gábor fejedelem, tudósai (Altstädt, Opitz, Bisterfeld, Geleji, Katona stb.) körében; Szent István magára veszi a szent keresztiséget; Nagy Lajos király, a mint visegrádi udvarában fogadja a külsországi fejedelmek tiszteletét. E tárgyra pályázhat minden magyar művész, ha külföldön lakik is, mely esetben a szállítási költséget az állam megteríti. Szabad azonban pályázni más történeti tárggyal is, csak hogy egyenlő értékű művek közt az előny a

kitűzött tárgyaké leendő. Az első díj 100 arany, a másik kettőé 50—50 arany. A vázlatok olaj- vagy vízfestékekkel készítendőek, s legalább három bécsi láb széleseknek s megfelelő magasságúnak kell lenniök, hogy a szándékolt színhatást, a compositiót s a művész technikai képzettségét tisztán meg lehessen itélni, valamint a korszellem és a fajkülönbség jellemző vonásait, jelmezeket, stb. A beküldés határideje: 1870. april 30-dika. A pályázat nem névtelen. Ki kell jelölni továbbá, hogy a színvázlatok után olajfestvényt vagy fal-képet kívánna-e készíteni. A pályaművek 40 napig lesznek közszemlére kiállítva a múzeumban, s aztán bírálják meg. A színvázlatok nagyban való kivitele külön alku tárgya leendő. Falképnél a tiszteletdíj egy részét a nagy szónrajz (karton) elkészítése után fizetik ki, a többit a kép elkészülte után. A sokasítás joga a művészeké marad.

* *(A zágrábi egyetem ügyében)* kiküldött bizottság befejezte munkálatát s azt a kormány elé terjeszté. A bán e munkálatot, a netalán módosításokkal együtt, a legközelebb egybehívandó horvát országgyűlés elé fogja terjeszteni. A bizottság nézete szerint az egyetem egyelőre két teljes karból: a jogi és hittani karból állana; továbbá hat bölcsészeti kar tanszékekkel volna ellátva és pedig: kettő a bölcsészeti, kettő az egyetemes és hazai történet, egy a szláv és egy a klasszikai philologia számára. Orvosi kar egyelőre nem fog állíttatni, mivel az ország erejét eleinte tulfeszítené.

— *(Hibajavítás.)* Mult számunk „Ninivéről“ című cikkébe több jelentékeny sajtóhiba csúszott be; így a 452. lap első hasábjá 6-dik sorában felülről Nabonászer helyett olvasd *Nabonaszár*; azon oldal második hasábjá 15-dik sorában alulról *Hiszposztes* helyett: *Hisztaszpesz*; a 453. oldal képe aláírásában *Biztum* helyett: *Bizutum*; ugyanott a második hasábjá 12-ik sorában alulról, Közép-Amerikában helyett: *Közép-Arméniában*.

H I R D E T É S E K.

! Lefaucheux-töltények!

Gevelót J. gyárából Párisban.

Gevelót-jeggyel zártas 12-es söték 1000 darabja	37 forint.
„ „ „ 16-os „ 1000 „	32 „
L'Abelle „ „ 12-es „ 1000 „	25 „
„ „ „ 16-os „ 1000 „	22 „

Lancaster-töltények, Selier és Bellot puskaművesektől Prágában.

12-es söték 1000 darabja 80 frt. — 16-os söték 1000 drb. 27 frt. Legújabb szerkesztű kettős sötév Lancaster-fegyverek, saját készítményeim, darabja 150—200 frtig.

Lefaucheux kettős sötévök, különféle rendszer szerint, saját gyártmányaim, darabja 85—200 frtig.

Lefaucheux kettős sötévök, idegen gyártmány, de jól kipróbálva, 50—85 frtig.

Kézi revolverek, 10 fttól 20 frtig.

Lefaucheux-revolverek, különféle nagyságban és alakban, pontosan kidolgozva, 12 fttől 50 frtig.

Továbbá egy- és kétsötévű kupaoson vadászfegyverek, szoba-pisztolyok és puskák, vadászszőrhözök és gyutaosok a legújabbosabb áron kaphatók.

Kirner József,

magyar kir. udvari fegyvergyárosnál Poston, Szerémi-tér 4. sz. alatt.

Minden fegyverért keszeledünk, s kívánatra 14 napig másért ki is cseréljük. Levélbeli megrendelésekre postai utánvét mellett is küldetnek.

nem gyógy-, sem izgató-szer! Fontos mindazoknak, kik nemi gyöngeségben szenvednek!

Dr. KOCH férfiassági álladéka.*)

ÜVEGENKINT KÉT FORINT.

Növények- és ásványokból nyert kivonat, mely a nemi gyöngeségeket rendszeresen legyőzi az elveszett nedveket bizon visszahajtja, s több heti használat után már eltávolítja az önfertőzés, kicsapongás borzasztó következményeit.

A mi „LIEBIG J. TÁPISZERE” (az angyatej mesterséges pótlása) a gyermekek és lábadozó egyének számára, ugyanaz „Dr. KOCH FÉRFIASSÁGI ÁLLADÉKA” (a termelő nedvek gyökere kiegészítője), a gyöngélkedők, tehetetlenek a buja-kórból lábadozó számára; tekintet nélkül a nemre és korra.

A legsejesebb hallgatagadg biztosítása, s minden hosszadalmaság nélkül, csupán egyenes uton kapható Dr. KOCH-nál BÉCSBEN, Harmoniegasse, Nr. 9.

Ajánljuk a nagyérdemű közönség figyelmébe

KOHN IGNÁ CZ

óragyárosnak

már számos évek óta legjobban hírneben állító üzletét

Pesten, kigyó-utca 6. SZ.,

mint e szakban legszilárdabb és legbecsületesebbet, miután e tekintetben számos elismeré-iratot tud felmutatni, s mint-hogy összeköttetésben áll Schweitz legjelesebb óragyárosaival, azon kedvező helyzetben van, hogy csakis a leg-jobb és legelőcsbb órákat szállíthatja.

Valamennyi schweitz-i szobóra 3 évi írásbeli jótállás mellett adatik el, melyek függő, fekvő, szóval mindenféle helyzetben a legjobban ki vannak próbálva. Minden vevő ilyen kap egy kis könyvet, melyet ő adott ki magyar és német nyelven, s melyből megtudható, hogy lehet az órák folyton jó állapotban tartani, s melyben egy kiegyenlítő táblázat is van, mely szerint az óra a napóra után igazítható.

Árjegyzék:

Órák szoborok	frt. frtg.	Arany csillár órák 8 rubin hőlgyek- nek kettős fedél	89, 61—64
Órák csillár órák 4 rubinnal	10—11	Arany csillár órák 8 rubin, hőlgyek- nek kettős fedéllel	46, 58—59
Ugyanaz aróráppal	12—18	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Aranysegélyvel	18—14	Arany csillár órák 8 hőlgyek gyé- mántokkal edve	69, 56, 68, 75—85
4 és 6 rubinnal, aróráppal és kristályüveggel	16—17	Arany remontör hőlgyeknek kettős lappal és a nélkül	64, 78, 88, 99
Kettős horgony-órák 15 rubinnal	15—16	Függő órák minden 8-od nap felhuzandó	16, 20, 22—24
15 rubin aróráp aranyseg.	18, 20	Arany remontör hőlgyeknek kettős lappal és a nélkül	30—43
15 " kettős fedéllel	18, 20	Függő órák minden 8-od nap felhuzandó	16, 20, 22—24
15 " ang. krist. ügró	18, 20	Arany csillár órák 8 hőlgyek- nek kettős fedéllel	46, 58—59
15 " krist. kettős	24—27	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
15 " hadi-órák két lappal	21—28	Arany csillár órák 8 hőlgyek gyé- mántokkal edve	69, 56, 68, 75—85
15 " rem. nyaknál huzható	28—30	Arany remontör hőlgyeknek kettős lappal és a nélkül	64, 78, 88, 99
15 " kettős fedéllel	24—27	Függő órák minden 8-od nap felhuzandó	16, 20, 22—24
15 " kristálylappal	32—35	Arany csillár órák 8 hőlgyek- nek kettős fedéllel	46, 58—59
15 " kristálylappal, kettős fedél	38—44	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
15 " hadi-óra kettős lappal	40—42	Arany csillár órák 8 hőlgyek- nek kettős fedéllel	46, 58—59
Csillár órák hőlgyeknek aróráppal	18—15	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany csillár órák 18 karat.	30—32	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany csillár órák 8 rubinnal	34—36	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
horgony 15 rubinnal	35—39	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
15 rub. egy aranylappal	40, 50, 55—58	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany horgony-órák 15 rub. kettős fedél	55, 60—64	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
15 " egy aranylappal	54, 70, 75—80	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
15 " belső aranylappal	54, 70, 75—80	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany horgony-órák 15 rub. a kristály-üveggel	44, 48—68	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany horgony-órák 15 rubin és kettős lappal	74, 78—100	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany horgony-órák 15 rubin kettős fedél és belső aranylappal	124, 128—148	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Kristály-üve. egy arany fedéllel	64, 108—132	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany horgony-órák 15 rubin remontör kettős fedél	105, 118—125	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany horgony-órák 15 rub. kristály-üveggel	124, 128—148	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany csillár órák 4—5 rubin, hőlgyek- nek	24—28	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63
Arany csillár órák 8 rub., belső aranyfedéllel	34, 44—48	Arany csillár órák 16 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 55, 58—63

A párisi világiállításon nagy éremmel lett kitüntetve.

Montre Proletaire (munkás-órák) kristály-üveggel, a nyaknál jobbfelé felhuzandó, tartósan késztve 14 frt.

Viddi megbeszélés, az összeg előleges beküldése, vagy postai után-velettel, a leggyorsabban teljesíttetnek. — Órák, arany és ezüst, legmagasabb áron megvásárolhatók és becsereztethetnek.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi üszhaj (többé) **MELANOGENE**

Diogenemartól Ronen-ből. Gyár: Ronenben, rue Saint-Nicolas 39.

A haj és szakálnak pillanatnyi gyors, — bármely irányzatú, a bőrre nézve minden kártekonny hatás nélküli festésére.

Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten Török J. gyógy-szerész úrnál, király-utca 7. sz. — Ára 8 ft 50 kr, postán 20 kral több.

Az „Athenaeum”-ban megjelent:

Jókai Mór: *A szerelem bolondjai.*
E regény talán legnagyobb szenatiót költött a kedvelt regényíró minden eddig megjelent művei közt. Cselekvénye a legújabb mult politikai világban, az ugynevezett provisoriumban játszik. A nélkül, hogy személyeket festene, ismerősök előttünk mindezen alakok: a méltóságos úrtól — ki mindenféle kormány alatt méltóságost játszik, az élelmes bankáron s a diavthelygön át egész a cirkus bohócáig, ugy-szintén a nádaly-termésű ál-lamhivatásnokoktól a nemesszívű katonáig. — Társadalom-politikai korrajz emí, mely e tekintetben mintegy folytatása a külföldön is oly nagy érdekeltséggel fogadott „Új földesur”-nak s előre is örülünk a kedvező fogadtatásnak, melyet e mű mind a szomszéd-német, mind a távolabbi, angol irodalomban magának s irodal-munknak szerez. 4 kötet 4 ft.

Beck Károly. *Mater dolorosa.* Elbeszélés. Ford. Beck Hugo . . . . . 1 frt.

Beniczky Bajza Lenke. *Két évivarsa.* Regény. Két kötetben 2 frt 50 kr.

Bérczi Károly. *Élet és ábránd.* Novellák Két kötetben . . . . . 2 frt.